

Exit-skatten

Av Mathilde Fasting, samfunnsøkonom og idéhistoriker i Civita

Innledning

Reglene for utflyttingskatt ble endret av Støre-regjeringen etter valget i 2021 og sikret varige skattekrav for selskapsverdier opparbeidet i Norge, frem til verdiene ble realisert. Den tidligere femårsregelen, som innebar at exit-skattekravet falt bort etter fem år, ble fjernet. Samtidig ble reglene innrettet fleksibelt, ved at de blant annet tok hensyn til om verdiene sank etter utflyttingen. Innføringen av disse reglene medførte derfor ingen store faglige protester.

Kontrasten er stor til forslaget om justert utflyttingskatt som ble lagt frem 20.3.2024. Forslaget har ført til store protester, fra faglige miljøer og næringslivet generelt, og gründermiljøene spesielt. Det er viktig og riktig å ha et exit-skatteverv, men det regelverket som skal vedtas, må justeres betydelig.

Regjeringen begrunner det nye forslaget med at Norge skal være attraktivt å investere i, at verdier som skapes i Norge skal skattlegges i Norge, og at reglene skal sikre likebehandling mellom skatteyttere bosatt i og utenfor Norge. Endringene i regelverket har som intensjon at skatten blir betalt, og at tilpasningsmulighetene ved utflytting fjernes. Det nye forslaget vil ikke fremme verdiskaping og sikre likebehandling. Forslaget har også flere faglige svakheter.

Forslaget gjør ikke noe med årsakene til de senere årenes ekstraordinære utflytting av etablerte næringsdrivende; den særnorske høye eierbeskatningen for norske bedriftseiere. Regelverket som er foreslått, fremstår derfor som et forsøk på å motvirke skadevirkningene ved utflytting ved å etablere betydelige hindre for mennesker som ønsker å flytte.

Dette notatet ser nærmere på de reglene som foreslås, og påpeker en rekke skadelige virkninger som forslaget vil kunne få for norsk privat næringsliv. Notatet viser hvordan regelendringene fører til forskjellsbehandling av utflyttede sammenlignet med norskboende.

Det er mange svakheter i det foreslåtte regelverket, som i hovedsak forårsakes av kravet om skatterealisering innen 12 år, og at dødsfall regnes som realisering. De tre viktigste innsigelsene til de konkrete regelforslagene er:

1. At skatten må betales senest etter 12 år, uavhengig av realisasjon, ulikt hvordan norskboende beskattes.
2. Ikke hensyntaken til verdifall eller konkurs i selskaper etter utflytting, som kan føre til skatt på langt over 100 prosent og mulig personlig konkurs for spesielt en del gründere.
3. At dødsfall for den utflyttede gir utflyttingskatt som om den avdøde hadde realisert sine gevinster, i strid med kontinuitetsprinsippet.

De foreslåtte reglene er uheldige. Regjeringen mener at all verdiskaping i Norge skal skattlegges i Norge innenfor en tidsperiode på 12 år etter utflytting, uavhengig av om aksjene har blitt realisert eller ikke. Dette er problematisk, og det er gode grunner for at skatt på verdiskaping for beboere i Norge skattlegges ved realisasjon, og ikke ut fra hva som er den urealiserte gevinsten på utflyttingstidspunktet.

Forslaget fra regjeringen skaper forskjellsbehandling, ikke likebehandling, slik den hevder at intensjonen er. Regelverket som foreslås, vil skape problemer for eksisterende bedriftseiere og investorer, dersom de for eksempel ønsker å ekspandere i utlandet og derfor trenger å bo i utlandet mens denne satsingen foregår. Den foreslåtte terskelen for gevinstbeskatning er lav, 500 000 kroner, noe som gjør at reglene vil ramme et større antall «vanlige mennesker», som lønsmottakere som har spart til pensjon ved å investere i utbytteaksjer, og fra dette har latente gevinster i aksjeselskaper eller i aksjefond, og som hadde planlagt å ha pensjonsårene i utlandet. I tillegg er det foreslått en terskel på 100 000 kroner for overføringer til utlandet, noe som fremstår som unødig omfattende ved at svært mange mennesker i dag har investert i aksjer.

Et sentralt argument mot de foreslåtte reglene er at mange gründere med vekstambisjoner vil flytte ut av Norge så tidlig som mulig, ofte før de har skapt verdier og arbeidsplasser av betydning. Det vil også gjelde motsatt vei. Utenlandske gründere og investorer vil i liten grad etablere seg og skape arbeidsplasser i Norge, og reglene er også et hinder for rekruttering av spesialkompetanse til gründerbedrifter. Denne klare negative virkningen på norsk økonomi er ikke utredet i forslaget som foreligger.

I forslaget drøfter regjeringen ulike EØS- og EU-dommer og omtaler regelverket i Tyskland og Danmark, men utelater en relevant dom som reiser tvil om hvorvidt det er lov å avkreve gevinstskatt utenom realisering. Mye tyder på at forslaget kan være i strid med bevegelsesfriheten i EU og EØS.

Til slutt ser vi i dette notatet på hva innføringen av dette regelverket vil bety for politisk risiko i Norge og hvordan norske investorer og bedriftseiere vil oppfatte skattesystemets stabilitet og forutsigbarhet.

Skal det innføres et nytt regelverk for utflytting, er det viktig at reglene er i tråd med EØS-avtalen, og at reglene ikke skaper uforholdsmessige skjevheter mellom nordmenn bosatt ute og hjemme. De foreslåtte reglene innfrir ikke disse forutsetningene.

Historisk oversikt og status

Utflytting av kapitaleiere har tradisjonelt ikke vært et problem for Norge. Velstående mennesker har flyttet ut av og inn til Norge i omtrent samme omfang. Det tyder på at flytting til og fra Norge i tidligere perioder primært har vært drevet av andre forhold enn skattereglene for eierskap. Gründerne har også etablert seg og blitt boende, selv om eierbeskatningen har vært en belastning for lovende selskaper i vekst uten tilsvarende inntjening og utbyttekapasitet.

Dette har endret seg betydelig etter regjeringsskiftet i 2021. Utflyttingen av investorer, eiere av næringsvirksomheter og gründere har aldri vært større, og innflyttingen har nærmest stoppet opp.¹

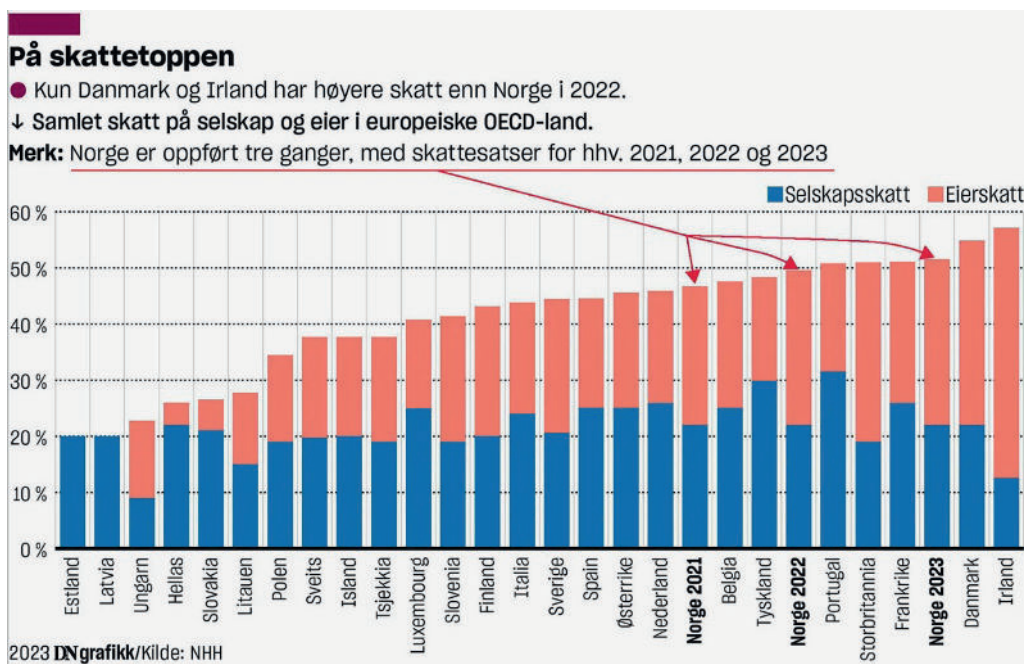
Det er verdt å gå noen skritt tilbake og se på utviklingen. Skattesystemet i Norge hviler på prinsipper om et bredt skattegrunnlag. Skattereformen i 1992 var det første store skrittet på veien til å få til dette. Det andre skrittet ble tatt i forbindelse med reformen i 2006, da den nye utbytteskatten økte beskatningen på aksjeinntekter på marginen fra 28 prosent til oppunder 50 prosent. Samtidig ble aksjonærmodellen med fritaksmetoden etablert. Fritaksmetoden skal bidra til at kapital kunne kanaliseres fra investeringer i en bedrift til en annen, og ikke bli låst inne i enkeltbedrifter. Metoden bidro også til å forhindre dobbeltbeskatning ved salg av aksjer. Metoden erstattet det tidligere RISK-systemet fra 1992, som var EØS-stridig. Alle aksjeselskaper beskattes fullt ut med selskapsskatt når de tjener penger. Eies aksjeselskapet av et annet aksjeselskap, dvs. et holdingselskap, kan overskudd og gevinster i hovedregel overføres til dette selskapet uten at det betales skatt en gang til. Men dersom eieren tar ut penger av selskapet, må det betales utbytteskatt.

Begrunnelsen for å innføre dette systemet, var et ønske om å legge til rette for verdiskaping og arbeidsplasser ved at kapital i størst mulig grad investeres og reinvesteres i næringsvirksomhet, fremfor å bli tatt ut og brukt privat eller satt i banken. Skattereformen av 2006 skulle hindre innlåsing av investeringer og sørge for at kapital til enhver tid ble plassert der den kastet mest mulig av seg. At verdiskaping i bedriftene derfor i stor grad ville bli beholdt i bedriftssektoren, for å finansiere bedriftenes utvikling og robusthet, var derfor en ønsket effekt.

Utbytteskatten eksisterte ikke før skattereformen av 2006, og følgelig var heller ikke exit-skatt noe tema. Næringslivet støttet innføringen av utbytteskatten og var lovet av Bondevik II-regjeringen at formuesskatten skulle avvikles i etterkant. Stoltenberg II-regjeringen valgte i stedet å mer enn doble formuesskatten på næringskapital gjennom regelskjerpinger. I 2005 var formuesskatten på næringskapital estimert til 2,2 mrd. kroner. Utbytteskatten som ble innført i 2006, utgjorde 3,5 mrd. kroner det første året. For å sette dette i perspektiv: I 2024 estimerer Finansdepartementet at formuesskatten på næringskapital har økt til 21,5 mrd. kroner og utbytteskatten til 46 mrd. kroner.

Ti år senere kom en ny skattereform. Reformen i 2016 innebar en reduksjon av selskapsskatten og tilsvarende økning av utbytteskatten for å opprettholde om lag samme samlet marginalsatt på kapitalinntekter fra næringsinvesteringer som tidligere. Konsekvensen av denne skattevekslingen var at skattebyrden ble høyere for norske eiere og lavere for utenlandske eiere, selv om det er kildeskatt. Støre-regjeringen har skjerpet utbytteskatten for norske eiere ytterligere fra nivået den fikk etter skattereformen i 2016, hvor motsatsen var redusert selskapsskatt, uten at det er gitt tilsvarende lettelser i andre næringskatter for norske eiere. I tillegg er den effektive formuesskatten som må betales, spesielt på næringskapital, skjerpet vesentlig, og innbetalt proveny er mer enn doblet.

Utflyttingene de siste årene kan tyde på at skattenivået for næringsvirksomhet og norske eiere nå er for høyt. Professor Guttorm Schjelderup, ved Senter for skatteforskning ved Norges Handelshøyskole, argumenterer sammen med to kollegaer, Petter Bjerksund og Floris Zoutman, i en kronikk i Dagens Næringsliv 25.4.2023, for at små land må ha en gunstigere bedrifts- og eierbeskatning enn store land. De viser til forskning om skattekonkurranse mellom land og viser at samlet skatt på selskap og eier i Norge i 2016 var på 46,6 prosent, mens den i dag er på 51,5 prosent. Ifølge NHH-professorene var det i 2022 kun to land i OECD, Danmark og Irland, som hadde høyere samlet skatt (og da er ikke formuesskatt for norske eiere medregnet). De viser til følgende figur:

Figuren viser at gjennomsnittlig samlet skatt for eiere og bedrifter (selskapsskatt og utbytteskatt, men ikke formuesskatt) er på 38 prosent i EU-land med under 10 millioner innbyggere. Schjelderup et al. påpeker at de større landene og de som er mer sentralt i Europa har geografiske og politiske fordeler som Norge ikke har, samtidig som at Norge beskatter bedrifter og deres innenlandske eiere med til sammen 13,5 prosentpoeng mer enn gjennomsnittet for små land (51,5 % i Norge – 38,0 % snitt i OECD).

Årsaken til at mange mennesker har valgt å flytte ut av Norge etter regjeringsskiftet i 2021, er i første rekke den økte eierbeskatningen, det vil si formuesskatt og utbytteskatt.

En annen viktig grunn er at norske eiere er «dyre» eiere for sine bedrifter. Det er særlig tydelig der bedriftene har eiere fra ulike land, siden alle eiere må likebehandles ved utbetaling av utbytter. De norske eierne vil måtte ta utbytte for å betale formuesskatt, også når det ikke er bedriftsøkonomisk forsvarlig. Politisk risiko og den polariserte debatten nevnes også som grunner til å flytte (se Balder Belsvik og Erlend Ramberg, Har Norge et utflyttingsproblem? En empirisk studie av trender og motiver for formuende nordmenn som flytter ut og hvordan det påvirker investeringer og verdiskaping i Norge, NHH masteroppgave, vår 2023).

NHH-professorene påpekte i sin kronikk i april 2023 at både selskapsskatten og eierskatten burde reduseres. De hevder at lavere selskapsskatt er gunstig i et lite land, og at lavere eierskatter på kort sikt vil gi lavere provenyer, men at det på litt lengre sikt vil bli positive dynamiske virkninger fordi aktivitet og investeringer vil øke og dermed også øke provenyene.

Torvikutvalget (NOU 2022:20) så på hele skattesystemet, inkludert beskatning av næringsvirksomhet og eiere. Utvalgets flertall ønsket en noe lavere utbytteskatt. Mindretallet gikk lenger og ønsket en større skatteveksling med lavere utbytteskatt og noe høyere selskapsskatt, samt en betydelig reduksjon i formuesskatten.

Nærmere om regelforslaget

Utflyttingsskatten, eller exit-skatten, er en skatt som ilegges eiere av aksjer på det tidspunktet de flytter fra Norge. Det er opptjente gevinster knyttet til aksjer som beskattes.

Utflyttingsskatten skal beregnes ut fra markedsverdien av aksjeselskapet på utflyttingstidspunktet, fratrukket historisk kostpris. Aksjefond og fondskonti er også foreslått å være omfattet av utflyttingsskatten. Skattesatsen er satt til gjeldende utbytteskattesats på 37,84 prosent. I forslaget til endringer i regelverket står det:

Utflyttingsskatten skal beregnes i samsvar med de alminnelige reglene for beregning av gevinst eller tap på aksjer, som om aksjene var realisert siste dag før skattemessig utflytting eller overføring. Utgangsverdien settes til aksjenes markedsverdi den dagen aksjene anses realisert. Inngangsverdien skal som hovedregel settes til historisk kostpris med tillegg for eventuelle reguleringer.

Når skattekravet er beregnet, er beløpet fastsatt, uten muligheter til reduksjon eller tilpasninger.

Dersom aksjene senere reduseres i verdi, eller aksjeselskapet går konkurs etter utflytting, forblir skattekravet det samme, uavhengig av skatteevne. Dette kan være en oppskrift på personlig konkurs eller betydelige økonomiske problemer.

I en artikkel i Finansavisen 21.3.24 skriver journalistene Lena Jarstad og Siri Knutsen følgende om regjeringens målsetning: «De nye reglene skal ivareta hensynet til skatteyterens likviditet og mobilitet på en god måte.» Det er betydelig grunn til å stille kritiske spørsmål ved om dette hensynet er godt ivaretatt slik reglene er foreslått.

Betalingen av skattekravet kan skje på tre måter:

1. Umiddelbart
2. I like rater over 12 år
3. Som en engangssum etter 12 år, men med NIBOR (pengemarkedsrenten) + 1 prosentpoeng rente, pt. vil det være ca. 5 prosent.

Dersom kravet skal betales umiddelbart, er spørsmålet hvordan likviditeten som trengs fremskaffes. Skal det skje ved salg/likvidering av aksjeselskapet, salg av aksjeposter eller ved utbetaling av utbytte som beskattes med utbytteskatt der man bor? Siden verdsettelsen av skattekravet ikke er avhengig av utbyttekapasiteten i selskapet, eller av finansieringen av skattekravet, vil alternativet ofte være realisasjon, enten av hele selskapet eller, om mulig, bare utflytters aksjepost. Alternativt vil noen kunne ta opp lån hvis de kan stille sikkerhet.

Skjer betalingen med utbytte, og skattyter bor i et land med skatteavtale med Norge, som vi har med om lag 85 andre land, blir utbyttet normalt beskattet med kildeskatt til Norge med en skattesats som i de fleste tilfeller er 15 prosent, hvor kildeskatten vanligvis vil kunne trekkes fra i skatten i landet man har flyttet til. De færreste bor i land hvor skatten på utbytte er lik eller lavere enn 15 prosent.²

Hovedregelen ved skattemessig utflytting fra Norge er at man må etablere fast opphold i utlandet, ikke disponere bolig i Norge og ikke oppholde seg mer enn 61 dager i Norge i året. De tre første årene etter at man melder utflytting, skatter man fremdeles til Norge, slik at det først er i det femte året etter at man har meldt flytting at man ikke har skatteplikt til Norge. Skattebetalingen til Norge gir fratrukk ved eventuelt høyere skattekrav fra landet de har flyttet til. I denne overgangsperioden på opp mot fire år, vil den utflyttede derved betale norsk utbytteskatt på 37,84 prosent, dersom en utflyttingsskatt skal finansieres ved utbytte fra en norskbasert bedrift.

Enkelte skatteavtaler medfører at skattemessig utflytting fra Norge kan skje raskere enn ved hovedregelen for skattemessig emigrasjon. Mest fremme i den offentlige debatten er Sveits, hvor reglene etter skatteavtalen er følgende: Med en gang en person skattemessig og etter internretten er bosatt i Sveits, vil personen være bosatt der etter skatteavtalen. Det skjer så snart vedkommende disponerer fast bolig i Sveits, og ikke lenger disponerer fast bolig i Norge. I Norge har vi en hovedregel som sier at en person som flytter hit, blir skattemessig bosatt her, dersom vedkommende oppholder seg i Norge i mer enn 183 dager i løpet av en tolv månedersperiode. Ved en del skatteavtaler

medfører det at man ansees som skattemessig utflyttet 183 dager etter at man har meldt flytting fra Norge og man tilfredsstiller lovverket for skatteemigrasjon i både Norge og i tilflytningslandet. Hovedregelen ved utflytting ved skatteavtale er at man betaler 15 prosent kildeskatt til Norge på utbytte fra norske bedrifter, som kommer til fratrukk i tilsvarende skatt i landet man har flyttet til. I neste avsnitt vises noen beregninger for hvordan disse tilfellene vil kunne slå ut.

Et vellykket start-upselskap under utvikling vil normalt ikke kunne ta ut utbytter i den størrelsesorden som kreves for å betale en exit-skatt. Salg av aksjer vil normalt være det eneste alternativet. Om det blir til markedspris, slik skattekravet er beregnet til, er ikke gitt, slik at reell salgsverdi kan bli mindre enn exit-skatten legger til grunn, uten mulighet for å få exit-skatten justert til reelt nivå. Det er rimelig å tenke seg at exit-skatt kan skape utfordringer for internasjonale fusjoner eller for gründere med lock-in-begrensninger for salg, fordi de ikke har muligheter til å selge aksjer for å betale skattekravet.

Dersom kravet skal betales over 12 år, er forslaget utformet slik at beløpene betales i like rater som fastsettes én gang. Det løper ikke renter, men det er heller ikke mulig å utsette betalingen underveis. Beløpet som er betalt inn, vil ikke tilbakebetales dersom skatteyder flytter hjem innen 12 års-fristen. Utbytter som tas ut av aksjeselskapet i 12 års-perioden og beskattes med enten kildeskatt til Norge (15 %) eller utbytteskatt i de første tre årene ved skatteemigrasjon (37,84 %), blir ikke fratrukket utflyttingskattebeløpet.

Et ytterligere dilemma gjelder sikkerhetsstillelse. Dersom betalingen utsettes i 12 år, hva er relevant sikkerhetsstillelse dersom sikkerhet i aksjer ikke kan brukes? Mange vil i praksis ikke kunne bruke bankgaranti.

Det er flere uklarheter i forslaget som er lagt frem når det gjelder markedsverdi. I forslaget er det markedsverdien av aksjene som skal legges til grunn ved beregningen av utflyttingskatten.

Hvordan skal unoterte aksjers markedsverdi beregnes? Siden det ikke er et løpende marked for unoterte aksjer, vil beregninger av markedsverdier kunne utløse tvister. Når markedsverdier i stor grad er basert på forventninger om fremtidig inntjening, er det risiko for en overvurdering av markedsverdien, spesielt av nye selskaper, med den konsekvens at det kan bli utlignet for høy skatt. Fastsettes verdien til siste emisjon før utflytting, kan sjansene være store for at aksjeverdiene endres raskt (i begge retninger), da bedriftsverdier påvirkes både av bedriftsinterne forhold, konjunktursituasjonen og tilgangen på kapital generelt. Hvordan skal man kunne få realisert markedsverdien av unoterte aksjer uten gjennom en faktisk transaksjon? Familieselskaper med lav historisk kost vil ofte måtte slaktes eller selges, selv med en moderat beregning av markedsverdien, hvis én eller flere av eierne flytter ut. Dette vil ramme eiere som blir boende i Norge, og man kan se for seg situasjoner hvor trussel om utflytting fra én eier kan brukes som tvangsmiddel overfor andre eiere ved tvister. Denne virkningen kan også virke begrensende overfor aktuelle medeiere i bedriften, noe som vil virke negativt på egenkapitalmarkedet. Effekten kan ventes å virke negativt på kapitaltilgang til mange norske selskaper. Et siste forhold gjelder aksjeklasser. Samme aksje kan ha to forskjellige skattemessige verdier – vil A-aksjene f.eks. få en skattemessig markedsverdi for den som flytter ut, mens den som er igjen med like mange B-aksjer, får en annen verdi av disse?

Det er flere andre forhold i det foreslåtte regelverket som er problematiske. I forslaget står det at det ikke skal gjelde noen tidsfrister for skatteetaten for endring av utflyttingsskatten. Normalt er fristen fem år. Denne delen av forslaget bryter med prinsipper om forutberegnelighet som ligger til grunn for reglene i skatteforvaltningsloven.

Videre tas det ikke hensyn til verdifall/tap/konkurs etter utflytting i 12-årsperioden. Det er problematisk, særlig for eiere av aksjer hvor markedsverdiene er usikre. Verdifall eller konkurs etter utflytting kan «løses» ved å flytte hjem igjen, men bør det også være «nødregler»? Det foreslåtte regelverket oppfattes urimelig strengt og tar ikke hensyn til næringsrisiko. Dette kan også være i strid med EØS-reglene. Et annet moment er hvordan det skal håndteres dersom noen har valgt å betale noen rater, og utbytteskatten (exit-skattesatsen) blir endret underveis i 12-årsperioden.

Til sist er det flere mangler når det gjelder utredningen av økonomiske og administrative forhold. Det er et uklart grunnlag for den fremlagte provenyberegningen, som viser redusert utflytting med 30 prosent sammenlignet med 2012–2021. Det er ikke klart hvordan forutsetningene i provenyestimatet fremkommer, eller hva det bygger på. Det kan argumenteres for at estimatene heller bygger på tvilsomme antagelser, da det er rimelig å vente at det heller blir en økning i antallet som flytter ut midlertidig, i opp til 11 år, for å håndtere den skjerpede eierbeskatningen i Norge, uten at det utløser utflyttingsskatt, før utflytting igjen gjøres for en ny midlertidig periode.

I forslaget er det heller ingen beregning av provenyeffekter av at gründere flytter ut tidligere ved exit-skatt, at færre utenlandske gründere vil etablere seg i Norge, eller at færre norske næringsdrivende vil flytte hjem. Det er ingen diskusjon av om forslaget vil redusere tilgang på utenlandsk kompetent arbeidskraft og entreprenører eller om det blir lavere «satsingsvilje» i Norge for dem som blir boende (flere faktorer spiller inn ved «innlåsing»).

Når vi i tillegg vet at utflyttede nordmenn kan ventes å øke sine investeringer i utlandet, kan det argumenteres for at nettoeffekten av de ulike faktorene samlet sett heller vil bli et provenytap, ikke provenyøkning.

Videre er det flere forhold som er dårlig belyst i forslaget. Forslaget innebærer at man påberoper seg rett til tilbakevirkende kraft fordi noe annet ville gjøre måloppnåelsen vanskelig.

- Hva skjer om loven ikke blir helt som foreslått, fordi den har grove mangler?
- Skal det være en regel for dem som er flyttet før forslaget kom, en for dem som flyttet mellom 20. mars og for eksempel 11. november, og en tredje for dem som flyttet etter 11. november (antatt vedtak i Stortinget eller iverksettelsesdato)?
- Hvor er vurderingen av hva folk faktisk vil gjøre?
- Hvor mange flytter ut for kortere tid eller lengre tid, og hvor mange vet når de flytter at de med sikkerhet blir borte i 12 år? Hvor er den reelle vurderingen av, og underlagsmaterialet til, hvor mange som faller innenfor hvilken gruppe?

De aller fleste som flytter til utlandet, vet antagelig ikke hvor lenge de blir boende, og livssituasjonen

– forlengede studier, arbeidsopphold, etablering av samliv, sykdom – kan endres mens de er ute. I slike tilfeller vil det være naturlig å ikke betale skatten før etter 12 år, ikke slik forslaget i dag lyder, der det påpekes at ratebetaling er gunstigst.

Reelt forskjellsbehandlende beskatning ved død

Forslaget sidestiller beregnet realisasjon og dødsfall. Den tolkningen er det uenighet om. Sidestilles dette, innebærer det i realiteten innføring av en ny arveavgift for alle borgere som flytter ut av Norge, og et brudd med kontinuitetsprinsippet som ble vedtatt da diskontinuitet og arveavgift ble avviklet. Arveavgiften, som ved det gamle systemet ble ilagt ved død, ga også arvingene mulighet til å øke skattegrunnlaget på det som ble arvet. Det førte til at den fremtidige gevinsten ved et salg ble mindre, fordi kostgrunnlaget ble oppjustert, det vil si diskontinuitet. I dag er det ikke en arveavgift, og kontinuitetsprinsippet sørger for at det historiske kostgrunnlaget ikke justeres opp. Ved salg av et arvet gode blir gevinsten beregnet med utgangspunkt i historisk kost og gevinst-skatten blir følgelig høyere.

Regelverket for utflytting som er foreslått, innebærer at arvinger, også bosatt i Norge, vil måtte betale hele eller de resterende ratene umiddelbart, dersom eieren av aksjene dør i utlandet. Denne «nye arveavgiften» kombinerer både kontinuitetsprinsippet og diskontinuitetsprinsippet, ved en reell arveavgift ved skattemessig realisering. Den pålegges kun næringskapital, og ikke bolig, som den gamle arveavgiften i Norge primært rammet.

Selv om betaling av utflyttingsskatten er tidsbegrenset til 12 år, er dette en forskjellsbehandling mellom norske borgere og borgere som velger å flytte. I praksis innebærer forslaget et «utflyttingsforbud» for alle over 75 år og for alle som har en diagnose som innebærer en høyere dødsrisiko. Dødsrisikoen er også en potensiell faktor for yngre mennesker som vil flytte ut.

Det er svært uheldig at dette forslaget innebærer å lovfeste tolkningen om at arveoverførsel er å sidestille med realisering. Med dette faller poenget med å ha fjernet arveavgiften bort; den skulle ikke tvinge frem realisering og eventuell likvidering av selskaper.

Det er ikke arveavgift i Norge i dag, men en gevinstbeskatning av arv av næringsverdier basert på kontinuitet. Det innebærer at en som arver aksjer av en person som er bosatt i Norge, vil få gevinstbeskatning på det tidspunktet arvingen velger å selge, men at det ikke avkreves skatt før realisasjonstidspunktet.

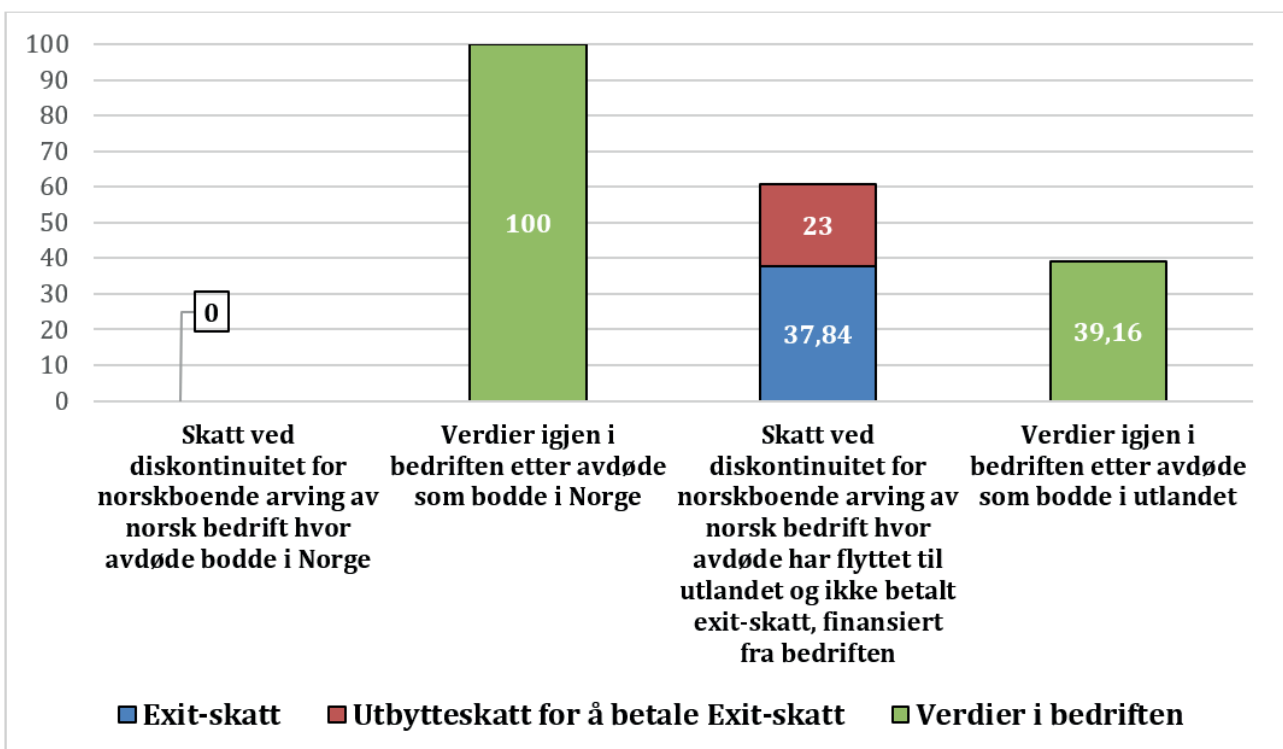
Figur 1 illustrerer den betydelige skattemessige forskjellsbehandlingen som arv av en bedrift vil medføre for en norskboende arving der avdøde bodde henholdsvis i Norge og i utlandet, og det er 100 i skattbar gevinst i bedriften som var bygget opp fra grunnen av den avdøde, som viser prosentvise effekter. Bodde den avdøde bedriftseieren i Norge, gjelder kontinuitetsprinsippet, og den norskboende arvingen kan overta de inngående verdsettinger av bedriften, uten noe skattekrav ved arvetidspunktet. Bodde derimot den avdøde bedriftseieren i utlandet, utløser arven hele 60,85 prosent skatt på marginen, hvis betalingen av utflyttingsskatten ved diskontinuitet,

som reelt er en arveavgift, finansieres ved utbytte fra bedriften. Det er her lagt til grunn at den utflyttede bedriftseieren ikke hadde betalt exit-skatten, men døde i løpet av perioden på opptil 12 år etter utflytting, og at exit-skatten da må betales umiddelbart av arvingen. Exit-skatten må betales privat av arvingen, og arvingen er derfor nødt til å ta et utbytte på marginen på 60,85 prosent av bedriftsverdien på 100, hvor 23,01 betales i utbytteskatt og 37,84 betales i exit-skatt. Det er her sett bort fra utbytte uten utbytteskatt ved skjermingsfradrag, som ofte har et begrenset omfang i eldre bedrifter, eller privat evne til å betale skattekravet med allerede beskattede midler.

Dette er et stilisert eksempel. I de fleste bedrifter vil det ikke være mulig å ta ut utbytte på over 60 prosent og fortsette driften av bedriften på et meningsfullt nivå, så det eneste alternativet vil for de fleste være å selge bedriften. Er dette en familiebedrift som har gått i arv gjennom generasjoner, vil det være et skattepåtvinget salg som familien trolig ikke ønsker å gjennomføre. Tenker man seg situasjonen at den avdøde var en relativt ung person og kun hadde planlagt et kortvarig utenlandsopphold av bedriftshensyn, før planen var å returnere til Norge, så ser man hvor urimelig denne reelt nye arveavgiften er.

Spesielt for eiere av familiebedrifter vil det å bosette seg utenlands nå medføre en urimelig risiko, selv ved planlagte korttidsopphold.

Figur 1: Skatt på marginen ved diskontinuitet og gjenværende bedriftsverdi ved norskboende arving av bedrift med verdi 100 eid av hhv. norskboende og utenlandsboende avdød slektning. Prosent.

Kilde: NyAnalyse.no

Likebehandlingsargumentet

Finansminister Trygve Slagsvold Vedum argumenterte for at dette forslaget til nytt regelverk var rettferdig og likebeholdende da han presenterte forslaget 20.3.24.

Det handler om at alle skal bidra, om ikke kan det fort bli slik at de som har aller mest kan stikke fra regningen, mens de som har vanlig jobb og inntekt, ikke kan gjøre det. Vi vil at alle skal bidra.
(DN 21.3.24)

Til NRK sier Vedum:

Vi tetter et skattehull. Det er ikke sånn at noen skal få slippe skatt, mens lærere, sykepleiere og sjåførere må betale. Når man flytter og man betaler skatt har man et minstefradrag på 500.000, akkurat som om man hadde bodd hjemme. Dersom en flytter tilbake i løpet av 12 år slipper man å betale tilbake til staten. Det skal være rettferdig for alle. Reglene skal være forutsigbare. Det bør ikke bli mye bråk, for det er bare en likebehandling. Det er en romslig ordning, der man kan bo lenge ute, og man skal tjene mye penger før skatten slår inn. (Sitat fra Politisk kvarter på NRK 20.3.24)

Forslaget er ikke likebeholdende for norske borgere. Snarere blir det med dette regelverket en kile mellom det å flytte ut og betale 37,84 prosent av urealisert gevinst på aksjeformuen og skatter for å få finansiert dette private skattekravet, og å bli værende i Norge og betale skatt løpende ved uttak av utbytte og ved realisering av gevinster. En eier av et aksjeselskap kan, ved å bli værende i Norge, benytte seg av aksjonærmodellen og fritaksmetoden og vil kunne ta ut utbytter og betale tilhørende skatt så lenge selskapet eksisterer og har utbyttekapasitet.

En eier av et aksjeselskap, som av ulike grunner ønsker å bosette seg i utlandet, vil umiddelbart måtte realisere 37,84 prosent av selskapets merverdi (markedsverdien minus innskutt egenkapital), enten ved at summen må betales med en gang, eller ved at selskapet til den utflyttede reelt pådrar seg en stor skatteforpliktelse de neste 12 årene. Det vil innebære betydelig risiko å plassere pengene i noe annet enn svært trygge fond eller bank i perioden, noe som i realiteten svekker aksjeselskapets verdi med over en tredjedel i en tolvårsperiode.

Dersom det er påtenkt særskilte unntaksregler for diplomater og tilsvarende «internationals», vil man i tilfelle lage et enormt skatteprivilegium for offentlig ansatte, sammenlignet med privat ansatte og eiere av privat næringsvirksomhet.

Tabellen viser ulike typer forskjellsbehandling som blir introdusert ved det foreslåtte utflyttingsregelverket. Forskjellsbehandlingen er i strid med regjeringens mål om likebehandling av norske skatteyttere med utflyttede skatteyttere.

Ny forskjellsbehandling mellom skatteyttere og bedriftseiere som skatter til Norge og som har flyttet fra Norge

	Skatteytter / bedriftseier skatter til Norge	Skatteytter / bedriftseier har flyttet fra Norge
Bedriftseier ønsker å drive sin bedrift, verdier skapt beholdes primært i bedriften.	Business as usual. Bedriftseier kan drive bedriften så lenge som ønsket, tvinges ikke til å realisere alt av opparbeidede verdier innen en gitt tidsramme, ei heller ved generasjonsskifte som kan gjennomføres uten å utløse skatt. Skatteyttere i formuesskatteposisjon betaler formuesskatt.	Bedriftseier tvinges til skattemessig realisasjon av alt av opparbeidede verdier i Norge innen 12 år etter utflytting. Finansieres utflyttingsskatten i løpet av de første tre år ved skattemessig emigrasjon ved utbytte fra holdingselskap, blir høyeste reelle skattesats opp til 60,85 prosent på marginen inkludert utbytteskatt for å finansiere utflyttingsskatt.
Bedriftseier selger bedriften som er eid via et holdingselskap og investerer salgs-gevinsten i ny næringsvirksomhet innenfor holdingselskapets rammer.	Bedriftseier kan reinvestere salgsgevinsten i holdingselskapet i ny næringsvirksomhet uten å ta kapitalen ut av holdingselskapet.	Bedriftseier tvinges til å skatte av opparbeidede verdier privat ved utflyttingsskatt ved salg av aksjeposter med reinvestering internt innenfor en holdingstruktur. Finansieres utflyttingsskatten i løpet av de første tre år ved skattemessig emigrasjon ved utbytte fra holdingselskap, blir høyeste reelle skattesats på marginen opp til 60,85 prosent, inkludert utbytteskatt for å finansiere utflyttingsskatt.
Bedriftseier av familie-bedrift dør, arvinger bor i Norge.	Bedriften arves ved kontinuitets-prinsippet uten at det utløser krav om skattebetaling. Familieeide bedrifter kan videreføres over generasjoner.	Arvinger må reelt betale arveavgift, da de må betale avdødes utflyttingsskatt på opparbeidede verdier. Finansieres utflyttingsskatten ved utbytte fra den arvede bedriften, blir høyeste reelle skattesats 60,85 prosent inkludert utbytteskatt for å finansiere utflyttingsskatt.
Skatteytter/pensjonist flytter ut, eier aksjer privat som er planlagt eid over lang tid (f.eks. utbytteaksjer som gir jevn inntekt eller vekstaksjer hvor potensialet ikke er nådd).	Skatteytter/pensjonist kan eie aksjer privat så lenge som ønsket uten at det avkreves skatt på evt. verdistigning. Utbytteaksjer kan eies over tid og f.eks. gi supplerende inntekt.	Skatteytter/pensjonist tvinges til å skatte av verdistigningen til aksjer eid privat innen 12 år, ved gevinst på over 500 000 kroner.

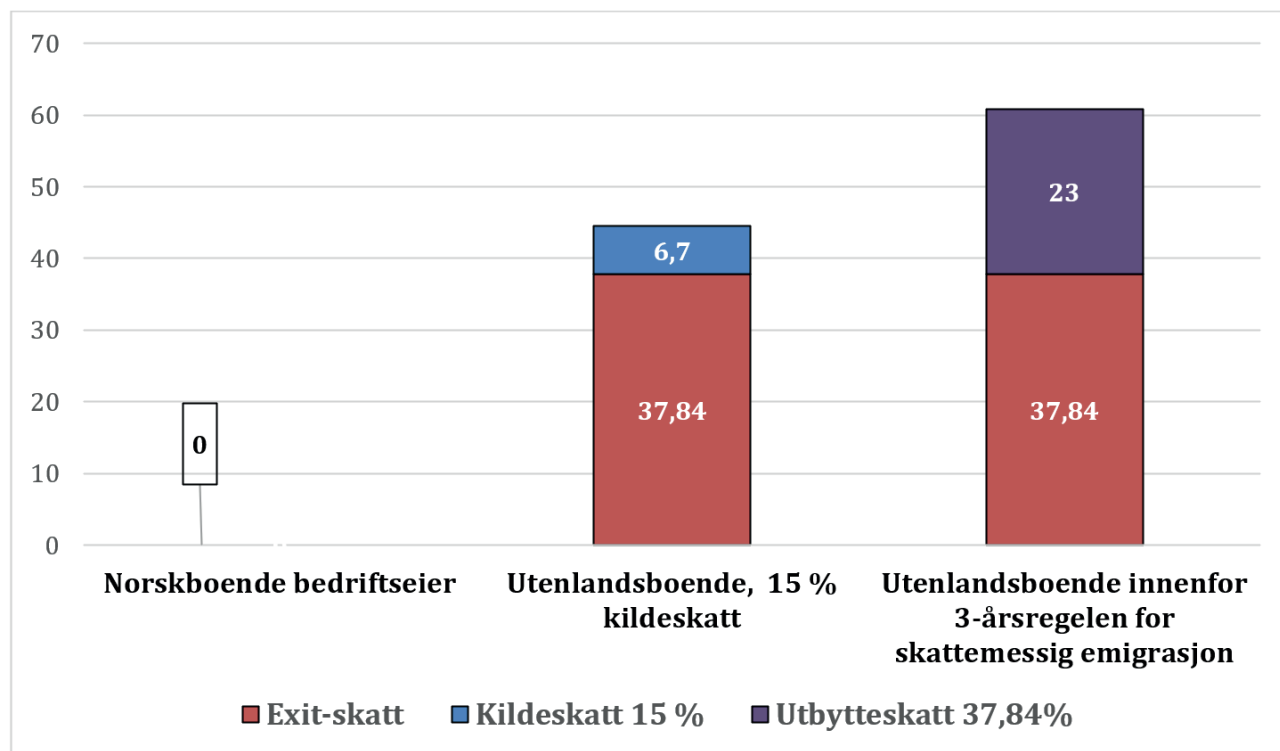
Kilde: NyAnalyse

Regjeringen oppgir at de nye reglene for skatt ved utflytting er motivert av at bedriftseieren som flytter, skal betale lik skatt på samme nivå som bedriftseiere som bor i Norge, og at man vil sikre seg at betalingen skjer innen rimelig tid. Utflyttingsskatten er satt til nivået på utbytteskatt, for tiden 37,84 prosent, men fordi den utflyttede normalt ikke har disse verdiene privat, men må hente dem i bedriften, kan det medføre en dobbelt skattebetaling privat for en som ønsker å realisere verdiene i bedriften privat i utlandet sammenlignet med om personen bodde i Norge (se caser nedenfor i dette notatet).

Figur 2 viser skatteforskjellen for en bedriftseier som ønsker å beholde mest mulig opparbeidet kapital i bedriften. Ved bosted i Norge utløser denne situasjonen ikke diskontinuitetsbasert utflyttingsskatt (det er da sett bort fra formuesskatt, hvor effektiv skatt varierer med kapitalbasen og avkastning). Har bedriftseieren flyttet ut til et land med skatteavtale med Norge, som muliggjør

rask skattemessig utflytting fra Norge, skatter man direkte til sitt nye hjemland. En exit-skatt som betales privat umiddelbart, vil da normalt utløse 15 prosent kildeskatt til Norge på utbytte. Utbytteskatten i de enkelte land vil variere.³ På en opparbeidet verdi på 100 i bedriften utløses det derved 37,84 prosentpoeng i exit-skatt og 6,67 prosentpoeng i kildeskatt på utbyttet som tas for å dekke exit-skatten. Den andre hovedregelen ved utflytting er skattemessig emigrasjon. Der er hovedregelen at man skatter til Norge i de tre første årene etter meldt skattemessig emigrasjon. Det gjør at det utbyttet som må tas fra bedriften for å dekke de 37,84 prosentene i exit-skatt, blir 23 prosentpoeng i tillegg i utbytteskatt. Til sammen utgjør disse skattekravene ved vanlig utbytteskatt til Norge, eller tilsvarende nivå på utbytteskatt i landet som man har flyttet til, 60,9 prosent av verdien, og det gjenstår 39,1 prosent i kapital i bedriften (se figur 2). Kontrasten til den norskboende eieren som ikke møter krav om estimert realisering innenfor en tidsperiode, selv om det ikke foretas realisering, og derfor har 100 prosent av de opparbeidede verdiene igjen i bedriften, er stor. Denne norskboende eieren har et latent skattekrav versus å ta ut verdiene opparbeidet i bedriften til privat forbruk, men mange mener at det er viktigere å bygge en bedrift sterk over tid, og at denne kanskje skal gå i arv over generasjoner, ikke «slaktes» innenfor en kortere tidsperiode.

Figur 2: Skatt på opparbeidede verdier i en bedrift for en eier som ønsker å beholde mest mulig kapital i bedriften, exit-skatt betales ved utflyttingstidspunktet og utenlandsboende skatter, enten (normalt) kildeskatt til Norge på 15 prosent (ved skatteavtale) eller utbytteskatt på 37,84 (i de tre første år ved normal skatteemigrasjon). Prosent.

Kilde: NyAnalyse.no

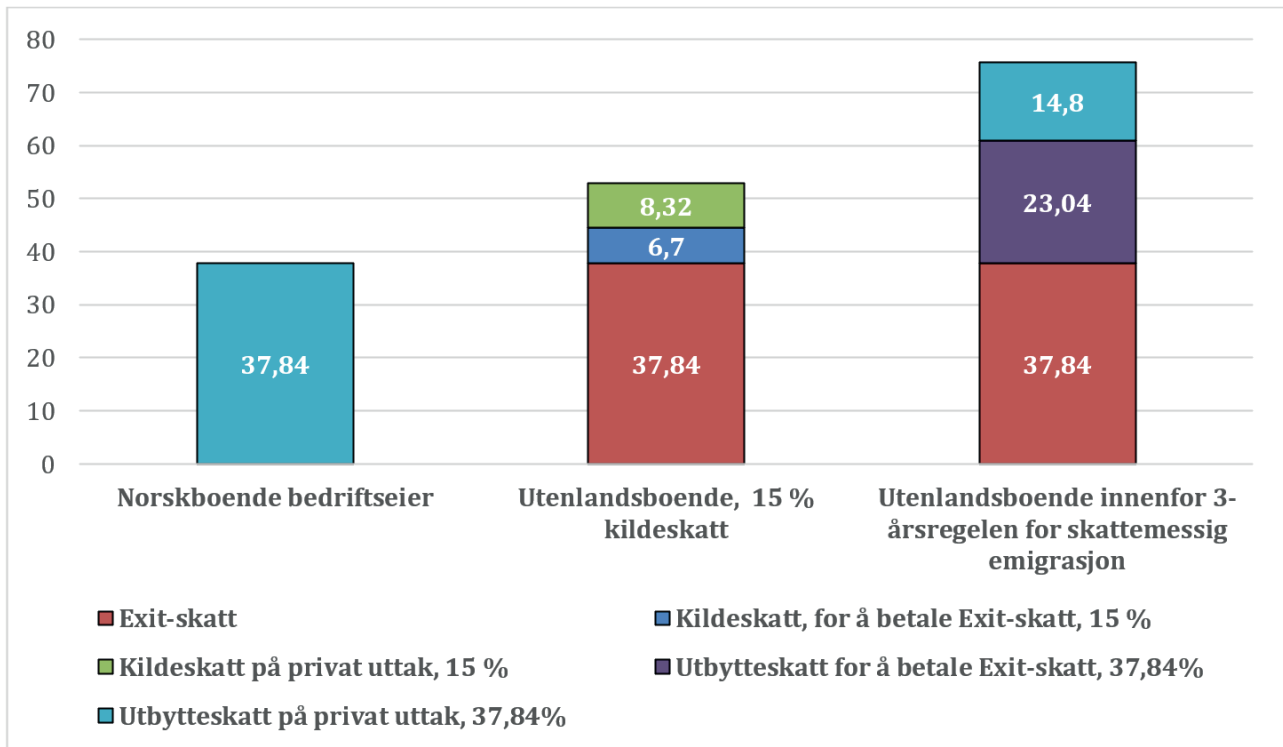
Ønsker bedriftseieren å realisere alt av de opparbeidede verdiene etter skatt i en bedrift, f.eks. ved at innmaten i bedriften selges på hensiktsmessig måte, og overskuddet tas ut privat, vil den effektive skatten for en utenlandsflyttet bedriftseier kunne være opp til dobbelt så stor som skatten som en norskbasert eier betaler. Dette er illustrert i figur 3.

En norskboende bedriftseier som ønsker å ta ut alt av opparbeidede verdier etter selskapsskatt i en bedrift til privatøkonomien, betaler 37,84 prosent utbytteskatt på marginen. Av disse opparbeidede verdiene kan bedriftseieren derved disponere 62,16 prosent, noe som tilsvarer at for hver krone i skatt sitter eieren igjen med 1,64 kroner privat. Dette er representativt der det opprinnelige kapitalinnskuddet var moderat, og bedriften har skapt verdier over en lengre tidsperiode.

For en utflyttet eier med skatteavtale som betaler 15 prosent kildeskatt på utbytter, blir den samlede skatten for uttak av alle opparbeidede verdier i bedriften til privatøkonomien 52,86 prosent. For den verdi på 100 i bedriften fordeler dette seg med 37,84 prosentpoeng i Exit-skatt, 6,67 prosentpoeng i kildeskatt for å finansiere uttaket for å dekke Exit-skatten og 8,32 prosentpoeng i kildeskatt for å dekke uttaket til privatøkonomien. Skatteregningen er 40 prosent høyere enn hva en norskbasert eier betaler i skatt. Etter å ha betalt skatter disponerer denne utflyttede eieren 47,14 prosent av de opparbeidede verdiene i bedriften etter selskapsskatt. Mens den norskbaserte eieren satt igjen med 1,64 kroner privat for hver krone betalt i skatt, har den utenlandsflyttede med kildeskatt på 15 prosent 0,89 kroner igjen privat etter hver krone betalt i skatt. Dette er også situasjonen før det skal betales eventuell ytterligere utbytteskatt i landet det er flyttet til, dersom utbytteskatten her er høyere enn 15 prosent, noe som er tilfellet i mange land.

Den helt klart høyeste skatteregningen betaler en utflyttet bedriftseier som velger å betale exit-skatten i løpet av de 3 første årene hvor denne er skattemessig emigrert, hvor det fremdeles skattes til Norge, og hvor alt av opparbeidede verdier i bedriften tas ut til privat forbruk. På marginen blir skatteregningen dobbelt så stor som om bostedet hadde forblitt i Norge. Exit-skatten utgjør som før 37,84 prosent, og denne skal betales fra privatøkonomien. For å finansiere dette kreves det uttak som utløser norsk utbytteskatt på 37,84 prosent. Forutsatt av skjermingsfradraget ikke er av betydning, krever det et uttak på marginen på 60,875 prosent, hvorav 23,04 går til utbytteskatt og 37,84 går til Exit-skatt. På det resterende som tas ut til privat disposisjon påløper det en utbytteskatt på 14,8 prosentpoeng. Samlet skatt blir 75,68 prosent, som er eksakt det dobbelte av utbytteskatten på 37,84 prosent som en norskbasert eier betaler for å ta ut alt av opparbeidede verdier i en bedrift til privatøkonomien. Påstanden fra regjeringen om at forslaget til utflyttingsskatt sikrer likebehandling med norskboende er grovt misvisende i dette tilfellet. Regner man inn virkningen av selskapsskatt, så er den samlede effektive skatteprosenten hele 81 prosent. Ingen lønnsinntak betaler tilsvarende skatteprosent.

Figur 3: Skatt på opparbeidede verdier etter skatt i en bedrift som tas ut til privat forbruk, exit-skatt betales ved utflyttingstidspunktet og utenlandsboende skatter enten (normalt) kildeskatt til Norge på 15 prosent (ved skatteavtale) eller utbytteskatt på 37,84 (i de tre første år ved normal skatteemigrasjon). Prosent.

Kilde: NyAnalyse.no

Gründere og vekstselskaper

Det foreslåtte regelverket vil gjøre situasjonen svært vanskelig for gründere som ønsker å starte virksomheter med vekstambisjoner utenfor Norges grenser. Tilsvarende gjelder for utenlandske gründere og investorer som ønsker å etablere seg i Norge.

Det er åpenbart at mange gründere av potensielle vekstbedrifter nå vil tenke seg om før de etablerer seg eller utvikler verdifulle selskaper i Norge. Dette gjelder både norske gründere og utenlandske gründere som av næringsmessige eller private årsaker vurderer å starte opp i Norge. Resultatet kan bli at en større andel av etableringer fremover vil kunne skje utenfor Norges grenser, eller at lovende bedrifter på et tidligere tidspunkt flytter fra Norge.

Selv om det er 37,84 prosent av verdistigning som er ubeskattet, og som innkreves ved utflytting, er det for en gründer som starter med nesten null, liten forskjell mellom estimert markedsverdi og gevinst som skal beskattes (se ovenfor). Gründerbedrifter har normalt ikke verdien av bedriften i tilgjengelige midler i bedriften som kan tas ut, noe som gjør at salg oftest er det eneste alternativet. Selv for etablerte bedrifter er utbyttet på nær 61 prosent av verdiene (som må betales ut til alle eiere) normalt ikke realistisk. Banklån for gründeren er ofte ikke en løsning heller, enten

fordi gründeren ikke kan stille sikkerhet overfor banken for slike beløp, eller fordi de allerede har benyttet banklån til finansiering av normale aktiviteter.

Dagens opsjonsordninger for vekstselskaper vil også kunne bli verdiløse, fordi de som får opsjoner, ikke har råd til å sitte med dem, dersom de flytter fra Norge, i og med at de kan måtte skatte av latente gevinster før de kan realisere verdiene i opsjonene. Dette vil hemme tilgangen gründer og vekstselskaper har på internasjonal spesialistkompetanse.

Det er svært skadelig for norsk privat næringsliv om gründerne og investorer ikke ønsker å drive næringsvirksomhet i Norge. I den omstillingen som ligger foran oss, både det grønne skiftet og industri- og næringsutvikling mer generelt, vil det nettopp være disse selskapene vi bør ønske at etableres og utvikles.

Politisk risiko – vil regelverket stoppe utflyttingen fra Norge?

Onsdag 20.3.24 kl. 7.00 ble forslaget til regelverk offentliggjort. Utformingen av regelverket var holdt strengt hemmelig og skulle gjelde fra samme tidspunkt som offentliggjøringen. Det er flere betenkelige sider ved dette. Flere av reglene kan få betydning for dem som har flyttet tidligere. Det gjelder sidestilling av realisasjon og arv, regler om sikkerhetsstillelse og utvidet adgang for skatteetaten til å gjøre om skatteliggingen uten tidsavgrensning.

Siden regjeringen Støre tiltrådte høsten 2021, har det vært innført mange «plutselige» skatter, som grunnrenteskatter og midlertidig arbeidsgiveravgift for høye lønninger. I tillegg har den sittende regjeringen doblet eierbeskatningen, målt i proveny. Utbytteskatten er økt, uten tilsvarende reduksjon av selskapsskatten, og formuesskattesatsen er økt, samt at verdsettelsersrabbattene er redusert betydelig. Det har også vært foreslått en beskatning av privat bruk av goder som er eid i aksjeselskaper, den såkalte monsterskatten, men regelverket her er foreløpig ikke klart.

Disse skatteendringene, hvorav flere har vært plutselige og uten diskusjon og utredninger i forkant, har fått internasjonal oppmerksomhet og bidratt til at mange i næringslivet nå mener at det norske skattesystemet ikke er stabilt og forutsigbart, men snarere at det bidrar til at det å investere i Norge er forbundet med politisk risiko.

Den foreslåtte innføringen av dette regelverket har ikke redusert dette, og utflyttingsskattereglene gjelder fra 20.3.2024.

Det er fortsatt stor usikkerhet knyttet til norsk eierbeskatning. Det er også usikkerhet når det gjelder hva en eventuell borgerlig regjering vil gjøre etter valget i 2025. Åtte år med borgerlig regjering førte ikke til at formuesskatten ble fjernet. Fordi verdsettingen av næringseiendom ble skjerpet i begynnelsen av åtteårsperioden, var det flere næringsdrivende med eiendomsinvesteringer som fikk økte eierskatter, selv om formuesskattesatsen ble satt ned. Reverseringen av satsen i formuesskatten og skjerpet generell verdsetting av næringsaktiva, samtidig som utbytteskatten ble skjerpet, medførte om lag en dobling i eierbeskatningen etter valget i 2021. Den betydelige utflyttingen av etablerte næringsdrivende vi har erfart etter regjeringsskiftet, tyder på at

eierbeskatningen for mange nå har krysset det nivået de kan leve med. Utflyttingsreglene som er foreslått, gjør at det skattemessige mest gunstige for etablerte næringsdrivende som ikke er avhengige av daglig fysisk tilstedeværelse i Norge, er å flytte ut for opp til 11 år av gangen. Utflyttingsreglene gjør at det nå blir mest skattegunstig også for gründere å flytte ut før verdiene i deres oppstartselskap synliggjøres.

Sveriges argumentasjon for utflyttingskatt og EU/EØS-regler

I forslaget som er lagt frem, går regjeringen ved Finansdepartementet gjennom en rekke EU- og EØS-dommer i ulike land når det gjelder utflytting, men den utelater den siste dommen fra Tyskland, hvor dommen var at det ikke var lov å kreve skatt betalt før realisering skjer.⁴ Det er åpenbart at en utflyttingskatt i prinsippet er i strid med fri bevegelse av mennesker og kapital. Dommen fra en tysk domstol fra høsten 2023 slår fast at de tyske reglene om betaling av exit-skatt, strider mot EU-lovgivningen om fri bevegelse, og at det ikke er lov til å kreve estimert realisasjonskatt uten at det har vært realisasjon.

Regelverket som er foreslått, har også henvisninger til Danmark, men ikke til Sverige. Det er interessant, fordi svenskene også har vurdert endringer i sitt regelverk for utflyttingskatt. Sverige har så langt valgt å beholde sine eksisterende exit-skatteregler med en tidsbegrensning på ti år etter utflytting. Det betyr at skattekravet opphører etter ti år, og at det ikke kreves inn i 10-årsperioden, dersom porteføljene er uendret.

De svenske reglene gjelder også kun for aksjer som er ervervet mens man bor i Sverige.

Regelen i Sverige er som følger:

Tioårsregeln - Inkomstskattelag (1999:1229) 3 kap 19§

En begränsat skattskyldig person är skattskyldig i Sverige för kapitalvinster vid försäljning av delägarätter och andelar om personen vid något tillfälle under det kalenderår då avyttringen sker eller under de föregående tio kalenderåren har varit bosatt i Sverige eller stadigvarande vistats här.

För svenska delägarätter och andelar träffar tioårsregeln oavsett om dessa förvärvats innan eller efter utflytt från Sverige. För utländska delägarätter och andelar krävs att dessa ska vara förvärvade under tiden personen var obegränsat skattskyldig i Sverige för att tioårsregeln ska vara tillämplig.

I desember 2022 valgte den borgerlige regjeringen i Sverige å avbryte en ytterligere utredning om endringer i denne regelen. Utredningen ble satt i gang av den foregående sosialdemokratiske regjeringen og skulle se på behovet for å endre tiårsregelen for statens mulighet til å beskatte kapitalgevinster etter utflytting. Også i 2017 kom det et forslag om endringer i utflyttingskatteregler, utarbeidet av den svenske skatteetaten, men forslaget møtte skarp kritikk og ble trukket tilbake.

Johan Sander i svensk KPMG kommenterte følgende til Dagens Industri 31.1.2023: «Exitbeskatning är skadlig och skulle innebära stora problem för svenskt näringsliv om den infördes. Detta är inte primärt en fråga för näringslivet eller förmögna personer, det är en viktig fråga för Sverige att duktiga entreprenörer ska vilja starta och utveckla företag här som i sin tur skapar jobb och genererar

skatteinntäkter och välstånd.» I samme artikkel sier Sander at en slik skatt ville øke risikoen for at nøkkelpersoner og gründere ikke ville komme til Sverige for å starte virksomheter eller investere dersom de skulle få skatt på urealiserte gevinster, dersom de velger å flytte til et annet land.

«Man kan väl säga att det som sägs i direktiven till utredningen inte är helt överensstämmande med den nuvarande regeringens inställning till att förenkla företagande och investeringar i Sverige, särskilt på skattesidan», sier Patrick Krassén til Dagens Industri, som er skattepolitisk ekspert i Företagarna og medlem i utvalget som vurderte endringer i lovverket i 2022.

Argumentasjonen i Sverige er annerledes enn den vi ser i Norge når det gjelder begrunnelsene som gis for det foreslåtte exit-skattregelverket.

Forslag til hvordan exit-regler kan innrettes

Det tidligere exit-skatteregelverket hadde en femårsfrist, som innebar at skattekravet ved utflytting falt bort etter fem år. Den ble fjernet 29. november 2022, slik at dagens gjeldende regelverk innebærer at en skatteyter som flytter, vil ha en evigvarende skatteforpliktelse til Norge.

Det nye forslaget til regelverk har satt grensen til 12 år, men samtidig foreslått at kravet skal betales uten at det foreligger en realisasjon av aksjene som omfattes. Mange land har exit-skatteregler, men de er uformet slik at de ikke unødig griper inn i den frie bevegelsen (i EU/EØS).

Norge bør ha et exit-skatteregelverk, slik at verdier opparbeidet i Norge i hovedsak beskattes i Norge, men det bør ikke hindre bevegelse i EU/EØS og bør baseres på realisasjon.

En innvending mot et evigvarende skattekrav er at det kan være utfordrende å administrere. Dersom dette hensynet veier tungt, kan en praktiserbar mulighet være et exit-skatteregelverk med en utvidelse av den gamle femårsfristen til tolv år, eller en enda lenger grense som ansees å være rimelig. Utbytteskatt og kildeskatt i mellomtiden kan anses som delbetaling av utflyttingsskatten, og skattekravet kan bortfalle når et gitt antall år ute nås eller skatteyter flytter hjem før grensen. Ved at utbytteskatt og kildeskatt inngår i betalingen av utflyttingsskatten, sikres det at skatteprovenyet for en norskboende og en utenlandsboende blir likt, som er en målsetning, ifølge regjeringen. Utflyttingsskattekravet vil også måtte betales dersom aksjer realiseres, dog justert til oppnådde verdier, og hvis verdiene på selskapet ved realiseringstidspunktet er lavere (dog ikke høyere) enn ved utflyttingstidspunktet, baseres skatten på verdiene ved realiseringstidspunktet. Om verdien ved realiseringstidspunktet er lavere enn inngangsverdi i Norge, dvs. at det ikke lenger er opparbeidede verdier, bortfaller skattekravet. Dette tilsvarer situasjonen for en norskbasert eier som realiserer sin bedrift.

Sidestilling av realisasjon og arv bør ut av det foreslåtte regelverket. Hovedregelen i Norge er kontinuitetsprinsippet, hvor det ikke utløses krav om arveavgift eller skattebetaling ved arvetidspunktet, men at skatteposisjoner overtas av arvinger og først betales ved realisering. Også for

utflyttede bør kontinuitetsprinsippet gjelde, slik at familiebedrifter kan overføres over generasjoner, om det er ønsket, og alt av skatterisiko ved planlagte kortvarige bo-opphold i utlandet fjernes.

Til sist bør regelverket justeres for utlendinger som flytter til Norge. Med dagens foreslåtte regler vil knapt noen utlendinger med formue eller med forventninger om formue, flytte til Norge. Man burde ha en unntaksregel for dem som kun bor en kort periode i Norge. Den kunne være 12 år som i forslaget. Canada har for eksempel et unntak for dem som ikke har bodd mer enn fem år i landet. Det er ikke perfekt, men det tar bort risikoen for enkelte som planlegger et kortere opphold i Norge.

Det er viktig og riktig å ha et exit-skattregelverk, men det regelverket som skal vedtas, må justeres betydelig.

Civita er en liberal tankesmie, som gjennom sitt arbeid skal bidra til økt kunnskap og oppslutning om liberale verdier, institusjoner og løsninger, og fremme en samfunnsutvikling basert på respekt for individets frihet og personlige ansvar. Den enkeltes publikasjons forfatter(e) står for alle utredninger, konklusjoner og anbefalinger, og disse analysene deles ikke nødvendigvis av andre ansatte, ledelse, styre eller bidragsytere. Skulle feil eller mangler oppdages, ville vi sette stor pris på tilbakemeldinger, slik at vi kan rette opp eller justere.

Ta kontakt med forfatteren på mathilde@civita.no eller civita@civita.no

Noter

- 1 Se oversikt fra Skatteetaten, gjengitt i E24, Finansavisen og DN.
- 2 Oversikt over alle skatteavtaler Norge har med andre land: <https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/skatter-og-avgifter/skatteavtaler-mellom-norge-og-andre-stat/id417330/> og Statteetaten om samme emne med regler: <https://www.skatteetaten.no/person/skatt/hjelp-til-riktig-skatt/bolig-og-eiendeler/bolig-eiendom-tomt/land-norge-har-skatteavtale-med/> og her med forklaring fra SV til Finansministeren, <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Skriftlige-sporsmal-og-svar/Skriftlig-sporsmal/?qid=97527>
- 3 Oversikt over kildeskatter i ulike land: <https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/skatter-og-avgifter/skatteavtaler/kildesatser/id414630/> og oversikt over skatteregler ved flytting til utlandet: <https://www.skatteetaten.no/person/skatt/hjelp-til-riktig-skatt/utland/skatt-flytte-til-utlandet/>)
- 4 <https://www.bundesfinanzhof.de/en/entscheidungen/entscheidungen-online/decision-detail/STRE202310249/>